

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Факультет соціології

Кафедра соціальних структур та соціальних відносин

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЄВРОПЕЙСЬКІ СТУДІЇ

для студентів

галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальність 054 «Соціологія»
освітній рівень магістр
освітня програма «Соціологія»
вид дисципліни обов'язкова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2020/2021
Семестр	2
Кількість кредитів ECTS	4
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	іспит

Викладачі: доц.Бабенко С.С.

Розробник(и): Бабенко С.С. к.соц.н., доцент, доцент кафедри соціальних структур та соціальних відносин

ЗАТВЕРДЖЕНО

В.о. зав. кафедри соціальних структур та соціальних відносин

 Куценко О.Д.

Протокол № 16 від 26.08.2020 р.

Схвалено науково - методичною комісією факультету соціології

Протокол від «28» серпня 2020 року № 1

Голова науково-методичної комісії Червінська Т.Г.

1. Мета дисципліни – систематизувати знання та удосконалити вміння соціологічного аналізу соціальних проблем в порівняльному контексті із використанням першоджерел, статистичних та соціологічних даних, поглибити знання про соціологічні дослідження трансформаційних процесів у сучасних суспільствах Європи, більш докладне вивчення їх у порівняльній перспективі у межах процесів глобалізації та Євроінтеграції, співставлення цих процесів з тими, що відбуваються в Україні; а також опрацювати можливості застосування цих знань у подальшій дослідницькій і аналітичній роботі

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. Знати основні методи наукового аналізу даних
2. Вміти працювати із статистичними даними
3. Володіти навичками пошуку та відбору релевантної інформації, критичного аналізу, співставлення різних позицій

3. Анотація навчальної дисципліни:

Соціальні моделі європейських суспільств, особливості нерівностей у порівняльному контексті, конфлікти чи консолідація на основі цінностей, ідентичностей, та їх специфіка в європейському соціальному просторі дають студентству можливість опанування фокусом соціального контексту європейських суспільств на основі результатів соціологічних досліджень. Відмінності, особливості та спільні характеристики західної, південної, північної та центрально-східної є у фокусі аналізу за даними порівняльних соціологічних досліджень Європи. Вміння порівняльного аналізу соціологічних та статистичних даних щодо сучасних соціальних процесів в Європі забезпечується творчими аналітичними завданнями, завданнями на критичне мислення, індивідуальну та групову роботу протягом семестру.

4. Завдання (навчальні цілі):

- аналіз актуальної проблематики сучасних дискусій та досліджень трансформаційних процесів сучасних суспільств Європи у першому модулі; порівняльний аналіз сучасних соціальних викликів та проблем європейських суспільств – у другому модулі.
- порівняння стратегій та методологій дослідження сучасних соціальних процесів у межах порівняльних соціологічних дослідницьких проектів;
- критичне осмислення запропонованих концепцій і публікацій;
- робота над вмінням аналізу, інтерпретації і створення наукових текстів з даної тематики;
- робота над вмінням представляти свої ідеї, дискутувати, опонувати та працювати у групі.

Що спрямовано на формування наступних компетентностей:

- Здатність працювати в міжнародному контексті, зокрема читати професійну літературу, писати й спілкуватися англійською або іншими іноземними мовами. (зк4)
- Здатність до пошуку, обробки й аналізу інформації з різних джерел. (зк11)
- Здатність зіставляти соціокультурні особливості, соціальні відмінності та нерівності, причини їхнього виникнення та наслідки для суспільного розвитку. (фк4)
- Здатність проводити порівняльні дослідження та робити висновки стосовно природи і причин подібностей і відмінностей різних соціумів(фк15)

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	Знати результати сучасних соціологічних досліджень ключових соціальних проблем європейських суспільств	Лекція, семінар	Опитування, тест	10

1.2	Знати систему базових соціологічних індикаторів дослідження якості життя та соціальних моделей Європи	Лекція, практичні	Опитування, тест	10
2.1	Вміти працювати з соціальною інформацією, даними соціологічних досліджень	Лекція, практичні, творчі завдання	Самостійна робота	10
2.2	Вміти виявляти, аналізувати та інтерпретувати актуальні соціальні проблеми розвитку суспільства	Лекція, сем практичні інар, творчі завдання	Самостійна робота, підсумкова робота	10
2.3	Здійснювати реферування наукових джерел англійською мовою, обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки.	Самостійна робота, підсумкова робота	Самостійна робота, підсумкова робота	10
2.4	Вміти використовувати сучасні інформаційно-комунікативні технології при професійному спілкуванні; обміні інформацією; зборі, аналізі, обробці та інтерпретації даних й візуальному представленні результатів наукової діяльності.	Самостійна робота, підсумкова робота практичні	Самостійна робота, підсумкова робота	10
3.	Демонструвати навички аргументованого представлення власної думки, компетентної та толерантної дискусії з опонентами.	Лекція, Творчі завдання, практичні	Самостійна робота, групова робота	20
4.	Демонструвати навички самостійної дослідницької роботи, опанування новими знаннями	Самостійна робота, підсумкова робота практичні	Самостійна робота, підсумкова робота	20

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни (код)	1.1	1.2	2.1	2.2	2.3	2.4	3	4
Програмні результати навчання (назва)								
Здатність працювати в міжнародному контексті, зокрема читати професійну літературу, писати й спілкуватися (прн2)	+	+			+		+	
Здійснювати реферування наукових джерел (державною та іноземною мовами), обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки (прн6)			+		+			+
Проводити порівняльні дослідження та робити висновки стосовно природи і причин подібностей і відмінностей різних соціумів (прн21)		+	+	+			+	
Здійснювати критичний аналіз закономірностей соціального, політичного, економічного і духовного життя сучасного суспільства (прн22)	+			+		+		

7. Схема формування оцінки.

7.1 Форми оцінювання студентів:

- семестрове оцінювання(макс.60 балів - мін. 36 балів):

1. Участь у дискусіях на практичних - на заняттях кілька форм індивідуальної та групової роботи на основі аналізу прочитаних матеріалів (РН 1.1, РН 1.2,РН 3) - 20 балів/12 балів
2. Контрольна робота (тест) (РН 1.1, РН 1.2, РН2.1) 15 балів/9 балів
3. Підсумкова робота – аналітична записка (РН2.1, РН2.2, РН 2.3, РН 4.) 15 балів/9 балів
4. Презентація аналітичної записки, захист на занятті (РН 3, РН4) 10 балів/6 балів

- підсумкове оцінювання у формі іспиту (РН 1.1., РН 2.1., РН 2.2) (макс. 40 балів) Мінімальний бал успішного складання іспиту (отримання загальної позитивної оцінки) 24 бали.

- умови допуску до іспиту:

Для студентів, які набрали сумарно меншу кількість балів ніж *критично-розрахунковий мінімум* – 36 балів для допуску до іспиту мають обов'язково подати письмові роботи – відпрацювання пропущених практичних занять (завдання до самостійної роботи) з кожної невідпрацьованої теми дисципліни та підсумкову письмову роботу (аналітична записка та її презентація)

7.2 Організація оцінювання:

1. Участь у дискусіях протягом занять 1-10 тема
2. Контрольна робота – після 4 теми
3. Аналітична записка, її презентація – 5-10 теми (за темами, за графіком)

7.3 Шкала відповідності оцінок

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план занять

№ п/п	Номер і назва теми	Кількість годин		
		лекції	практичні	Самостійна робота
1. Соціологічна теорія та методології дослідження сучасних процесів суспільств Європи				
1	Що є Європа? Особливості визначення кордонів Європи для порівняльних досліджень та пояснень сучасних процесів.	2	2	6
2	Порівняльні дослідження Європейських суспільств: проекти, моніторинги та результати	2		6
3	Особливості порівняльного соціологічного аналізу соціальних процесів у суспільствах Європи: типологізації суспільств	2	2	6
4	Порівняльні дослідження соціальних показників розвитку в Європейських суспільствах	2	2	6
	Контрольна робота		2	8
2. Порівняльні соціологічні дослідження суспільств Європи: результати дослідницьких проектів				
5	Соціальна якість Європи: порівняння країн західної Європи	2	2	6
6	Соціальна модель Європи: досвід Скандинавії у вирішенні соціальних проблем (Норвегія, Данія, Швеція)	2	2	6
7	Соціальні виклики кризового суспільства Південної Європи (Португалія, Іспанія, Італія, Греція)	2	2	6
8	Центрально-Східна Європа: виклики посткомуністичної трансформації	2	2	6
9	Від радянського до європейського союзу: соціальні процеси в країнах Балтії (Естонія, Латвія, Литви)	2	2	6
10	Порівняльні дослідження соціальних показників в Європейських країнах пост-СРСР (Україна, Білорусь, Молдова)	2	2	6
	Аналітична записка			12
	ВСЬОГО	20	20	80

Загальний обсяг 120 год, в тому числі:

Лекцій – 20 год.

Семінарські заняття - 20 год.

Самостійна робота - 80 год.

9. Рекомендовані джерела:

Основні:

1. The SAGE Handbook of European Studies 2009 680 p. – Глава 1, Глава 3
2. Abbott P., Wallace C. Social Quality: a Way to Measure the Quality of Society // Social Indicators Research 2012 Aug; 108(1): 153–167. Режим доступу <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3384781/>

3. Посткоммунистические трансформации: векторы, измерения, содержание /под ред. О.Д.Куценко, С.С.Бабенко. –Харьков, 2004.- С.11-82
4. *Adrian Favell, Virginie Guiraudon.* The sociology of the European Union: an agenda. *European Union Politics*, SAGE Publications, 2009, 10 (4), pp.550-576.

Додаткові:

1. *Esping-Andersen G.* (1990) *The Three Worlds of Welfare Capitalism.* Cambridge
2. *Veenhoven R.* Quality of life in an individualistic society. A comparison of 43 nations in the early 1990 s. *Social Indicators Research.* 1999;48:157–186.
3. *Wallace C. , Abbott P.* From Quality of Life to Social Quality Relevance for Work and Care in Europe. Режим доступу https://www.abdn.ac.uk/socsci/documents/Wallace_Abbot_2007.pdf
4. *Watson D, Pichler F, Wallace C.* Subjective well-being in Europe. Dublin: European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions; 2009.
5. *Tilly Charles* (2009) *Europe Transformed, 1945-2000 \ The SAGE Handbook of European Studies* (2009) Edited by: Chris Rumford/ SAGE Publications Ltd, pp. 17-35
6. *Therborn Goran* (1995) *European Modernity and Beyond: The Trajectory of European Societies, 1945-2000.* Part.1.
7. *Антон Библер* Южная Европа и европейская безопасность «Вестник Европы» 2013, №37 Режим доступу: <http://magazines.russ.ru/vestnik/2013/37/12b.html>
8. *Бальцерович Л.* Социализм, капитализм, трансформации: Очерки на рубеже эпох / Пер. с польск. – М.: «Наука», Изд-во УРАО, 1999.
9. *Брус Ю. П.* Особливості скандинавського державного соціалізму. Режим доступу: http://www.rusnauka.com/36_PVMN_2012/Istoria/2_123270.doc.htm
10. *Буткалюк В.А.* Крах теорії та практики «державства благосостояння» / Социологический альманах. Выпуск 5. – Минск: «Беларуская навука», 2014. – С.136-147. http://socio.bas-net.by/Library/Publications/soc_alm5.pdf
11. Вульф Л. Винайдення Східної Європи. Мапа цивілізації у свідомості епохи Просвітництва. К. 2009. – Гл.4., Висновки – режим доступу: <http://wolff-europe.narod.ru/>
12. Головаха С. Моніторинг соціальних змін в українському суспільстві // Структурні виміри сучасного суспільства: Навчальний посібник / За ред. С.Макеєва. – К., 2006. – С. 162-189
13. *Иванова Н., Жулина Е.* (2007) Европейские системы оплаты труда. Глава 7. Система оплаты труда стран северной Европы (Норвегия, Финляндия, Швеция). Режим доступу http://www.e-reading.club/chapter.php/89767/30/Ivanova_Zhulina_-_Evropeiiskie_sistemy_oplaty_truda.html
14. *Крепон М.* Європейські іншості / М. Крепон; пер. з французької О. Йосипенко. — К.: Укр. Центр духов. культури, 2011. — 184 с.
15. *Куценко О.Д.* Фазы и пути системных трансформаций: подобию и различия в бывших странах государственного социализма // Посткоммунистические трансформации: векторы, измерения, содержание /под ред. О.Д.Куценко, С.С.Бабенко. – Харьков, 2004. – с. 11-82
16. *Полань К.* Великая трансформация. Политические и экономические истоки нашего времени. СПб. 2002
17. Сітнікова Н.Л. Досвід вимірювання якості життя міжнародними організаціями // Ефективна економіка. 2012. №8 с. 24-29
18. *Тамаш П.* О чем свидетельствует сравнительный анализ пост-коммунистических трансформаций //Социальные трансформации в России теории, практики, сравнительный анализ / под ред. В.А.Ядова. – М., 2005. – С. 528-561
19. *Хантингтон С.* (1996) Столкновение цивилизаций и преобразование мирового порядка – режим доступу: <http://archive.nbuv.gov.ua/texts/polit/93hssc.htm>
20. Шкаратан О.И., Ильин В.И. *Социальная стратификация современной России и Восточной Европы: сравнительный анализ. М.: ГУ-ВШЭ, 2006. 472с.*
21. Якість життя населення пострадянських країн в соціологічному вимірі. (за ред.Бакіров В.) – Харків – 2008. – 328 с.

22. Якість життя населення України в дзеркалі соціології/ за ред. Ворони М. – К – 2012. – 211 с.

10. Додаткові ресурси:

- **The European Social Survey** (the ESS) <http://europeansocialsurvey.org/>
- Евразийский монитор - Система регулярных межстрановых опросов населения <http://www.eurasiamonitor.org/rus/>
- EuroBarometer http://ec.europa.eu/public_opinion/index_en.htm
- European Values Study (EVS) <http://www.europeanvaluesstudy.eu>
- Українське суспільство: соціологічний моніторинг. Інститут Соціології НАН України http://i-soc.com.ua/institute/el_library.php
- Індекс людського розвитку ООН <http://hdr.undp.org/en/statistics/hdi/>
- Індекс трансформації Бертельсмана <http://www.bti-project.org/index/>
- Індекс сприйняття корупції <http://www.transparency.org/research/cpi/overview>
- Індекс управління Світового Банку http://info.worldbank.org/governance/wgi/sc_country.asp
- Вимірювання демократії http://www.democracybarometer.org/links_en.html
- R.Inglehart Happiness is Different Things to Different People: Subjective Well-being in Global Perspective https://www.youtube.com/watch?v=Y1acwqIIFtY&list=PLUold1t9EA7B_nuU-LHirTdiF9K4AzI0
- Better Life Index: methodology and Data. Режим доступу: <http://www.oecdbetterlifeindex.org/>
- EU social indicators Режим доступу <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=756>
- Happy Planet Index www.happyplanetindex.org/
- РЕЙТИНГ КРАЇН ЗА ІНДЕКСОМ ЯКОСТІ ЖИТТЯ – Режим доступу: http://worldpolities.org/index.php?option=com_content&task=view&id=17